

main challenges are highlighted, in particular, technical problems, restrictions on access to Internet resources in remote areas, as well as issues of content quality and motivation of participants. The article emphasizes the importance of developing digital platforms to support the professional development of the military and improve their training in the conditions of modern threats and hostilities.

One of the important areas of reforming higher education is distance learning, which allows you to gain knowledge in difficult conditions and access information at a convenient time. Distance learning of military specialties is especially important, which is carried out using information and communication technologies, online platforms and digital tools, which allows you to study without physical presence in educational institutions.

Martial law and emergency conditions of education required experimental methods to ensure effective training of the military. Distance learning has become one of the tools for developing military competencies, in particular cultural, professional and specialized, which is necessary for successful service. The main task is to train highly qualified military specialists through the integration of distance learning into the educational and scientific process, which requires the creation of an effective electronic educational environment that will meet the requirements of modernity.

Key words: digital platforms, distance learning, military specialties, advantages, challenges, flexibility of learning, security, technical issues, access to education, motivation, professional development, online resources, combat operations.

УДК 37.013:355.233

Оксана Корносенко

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID 0000-0002-9376-176X

Оксана Даниско

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
ORCID ID 0000-0003-4040-562X

DOI 10.24139/2312-5993/2025.01/011-019

РОЛЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ У ФОРМУВАННІ ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КУРСАНТІВ

У статті розглянуто роль педагогічних знань у процесі формування військово-технічної компетентності курсантів, що є ключовим аспектом їхньої професійної підготовки. В умовах сучасних військових конфліктів, які характеризуються високою технологічною інтенсивністю, зростає потреба не лише у фізичній підготовці військовослужбовців, але й у розвитку їхніх технічних знань та аналітичних здібностей. Аналіз наукових досліджень засвідчив необхідність комплексного підходу до формування військово-технічної компетентності, що передбачає інтеграцію технічної підготовки, психолого-педагогічних аспектів та адаптацію до сучасних військових реалій. Метою цієї статті є обґрунтування ролі педагогічних знань у формуванні військово-технічної компетентності курсантів шляхом аналізу сучасних методологічних підходів до військової освіти, визначення ефективних педагогічних методів та технологій навчання, які сприяють розвитку технічних знань, практичних навичок і аналітичного мислення майбутніх офіцерів. У дослідженні використано аналіз та узагальнення наукової літератури, порівняльний аналіз методів навчання,

анкетування курсантів і викладачів, педагогічне спостереження. Результати дослідження показали, що педагогічні знання дозволяють викладачам ефективно застосовувати методи активного навчання, технології змішаного навчання, а також розробляти навчальні програми, що відповідають актуальним вимогам військової освіти. Застосування педагогічних знань сприяє формуванню військово-технічної компетентності курсантів, підвищенню мотивації, розвитку критичного мислення, здатності до самостійного навчання та адаптації до змін оперативно-тактичної обстановки. Висновки підкреслюють важливість педагогічної компетентності викладачів закладів вищої військової освіти для ефективного формування військово-технічної компетентності майбутніх офіцерів. Інтеграція педагогічних методів у навчальний процес дозволяє оптимізувати процес передачі знань та створити сприятливе навчальне середовище, що сприяє професійному розвитку курсантів та підвищенню обороноздатності країни.

Ключові слова: педагогічні знання, педагогічна освіта, військово-технічна компетентність, курсанти військових закладів вищої освіти

Постановка проблеми. У контексті поточного геополітичного стану, що характеризується широкомасштабною військовою агресією росії проти України, спостерігається ескалація потреб у матеріально-технічному забезпеченні збройних формувань, а також у якісному людському капіталі. Високий рівень мотивації особового складу Збройних сил України є детермінованим комплексом особистісно-патріотичних прагнень, спрямованих на деокупацію суверенних територій. Водночас, емоційно-психологічна інтенсивність, зумовлена афективним станом військовослужбовців, за умов стресогенних бойових ситуацій, може спричинити деструктивний вплив на динаміку оперативно-тактичних процесів. У зв'язку з цим, пріоритетним напрямом у системі фахової підготовки майбутніх офіцерів виступає формування військово-технічної компетентності.

Аналіз наукових досліджень передбачає кілька ключових напрямів, що відображають актуальні проблеми та пошук їх ефективних рішень у військово-педагогічній галузі. Зокрема, учені І. Чистяков та І. Драга, (2020) визначають головні критерії та вимоги до підготовки військовослужбовців у закладах вищої освіти та окреслюють основні світові тенденції її розвитку. Дослідження В. Ананьїн, О. Пучков, О. Уваркіна (2019) аналізують проблеми удосконалення системи підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, зокрема кадрів у сфері захисту інформації, А. Зельницький (2023) проблеми розроблення та імплементації політики гарантування якості вищої військової освіти, а також порівнюють зміни у військових доктринах та їх вплив на вимоги до військово-технічної компетентності.

Окремий кластер досліджень окреслює психолого-педагогічні аспекти формування психологічної готовності військовослужбовців, зокрема праці І. Клименко, І. Деснова, О. Карачинський (2024) стосуються вивчення механізмів підтримки та розвитку психологічної стійкості особистості в умовах невизначеності, фокусується на методах та підходах до розвитку критичного мислення у військовослужбовців, сприяє підвищенню їхньої професійної компетентності та здатності приймати обґрунтовані рішення в складних ситуаціях. Питання адаптації до сучасних військових доктрин розкривають праці О. Даніліна (2023), які висвітлюють досвід адаптації військовослужбовців США до бойових умов та аналізують виклики, з якими зіштовхується Україна в цьому контексті.

Попри вагомий науковий доробок у цій галузі, проблема формування військово-технічної компетентності курсантів залишається недостатньо дослідженою. Вона потребує комплексного підходу, що інтегрує технічні знання, психолого-педагогічні аспекти та адаптацію до сучасних військових реалій. Також актуальним напрямом наукових пошуків є поглиблене вивчення впливу педагогічних знань на формування військово-технічної компетентності курсантів, що потребує ґрунтовних досліджень.

Метою цієї статті є обґрунтувати роль педагогічних знань у формуванні військово-технічної компетентності курсантів шляхом аналізу сучасних методологічних підходів до військової освіти, визначити ефективні педагогічні методи та технології навчання, які сприяють розвитку технічних знань, практичних навичок і аналітичного мислення майбутніх офіцерів.

Методи дослідження. Аналіз та узагальнення наукової літератури використовувалися для дослідження праць із військово-технічної підготовки курсантів, сучасних методологічних підходів до військової освіти тощо; порівняльний аналіз – виявлення різних методів навчання, застосовуваних у військових ЗВО, з метою визначення їхньої ефективності; анкетування та опитування – збір інформації від респондентів щодо ефективності професійної підготовки; спостереження – для вивчення освітнього процесу у військових закладах для оцінки практичного застосування педагогічних технологій.

Виклад основного матеріалу. Сучасні військові конфлікти, що характеризуються високою динамікою та технологічною

інтенсивністю, а також невідступний технічний прогрес, зумовлюють необхідність досягнення ними високого рівня військово-технічної компетентності.

Військово-технічна компетентність – це сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для ефективного використання, обслуговування та розвитку військової техніки та технологій. Вона охоплює широкий спектр компонентів – від розуміння основних принципів роботи військової техніки до здатності розробляти та впроваджувати новітні технологічні рішення.

На нашу думку основними компонентами військово-технічної компетентності є:

- технічні знання, що передбачають розуміння принципів роботи різних видів військової техніки, принципів роботи систем зв'язку, навігації та управління, тактики та військових стратегії тощо;

- практичні уміння, що включають здатність експлуатувати та обслуговувати військову техніку, використовувати спеціалізоване обладнання та інструменти тощо;

- аналітичні здібності – здатність аналізувати технічні дані та інформацію, виявляти та усувати технічні проблеми, оцінювати ефективність військової техніки та технологій, розробляти та впроваджувати новаторські технологічні розробки тощо.

Військово-технічна компетентність є критично важливою для забезпечення обороноздатності країни. Вона дозволяє ефективно використовувати наявну військову техніку, швидко адаптуватися до змін у військових технологіях, розробляти та впроваджувати новітні технологічні рішення, зберігати технологічну перевагу над потенційним противником.

В умовах війни, система військової освіти спрямована не лише на формування технічних знань, необхідних для ефективної експлуатації озброєння та військової техніки, а передусім на розвиток у курсантів високого рівня практичних умінь та навичок, професіоналізму, здатності до автономного прийняття рішень, аналітичного мислення та ефективного застосування набутих технічних знань у реальних бойових умовах. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у військових закладах вищої освіти дозволяє суттєво оптимізувати процес передачі знань та формування військово-технічної компетентності курсантів.

Це, у свою чергу, вимагає розробки та впровадження ефективних методологічних підходів до підготовки курсантів, де ключову роль відіграють педагогічні принципи та методи.

Формування технічних знань потребує використання педагогічних методів, що забезпечують глибоке розуміння принципів роботи військової техніки, таких як моделювання та імітаційні технології, практичні заняття на тренажерах, аналіз тактичних сценаріїв, використання віртуальної та доповненої реальності, а також проблемно-орієнтоване навчання, що сприяє формуванню критичного мислення та навичок ухвалення рішень у складних умовах службово-бойових завдань.

Розвиток практичних умінь вимагає використання педагогічних методів, що дозволяють курсантам відпрацьовувати навички в умовах, максимально наближених до реальних, таких як – тактико-спеціальні навчання, практичні тренування на полігонах, моделювання бойових ситуацій, робота з військовою технікою в реальних умовах, а також застосування симуляторів та віртуальних тренажерів, що забезпечують безпечно та ефективно відпрацювання необхідних дій.

Формування аналітичних здібностей передбачає використання педагогічних методів, що стимулюють критичне мислення та здатність до прийняття рішень, таких як розбір тактичних ситуацій, аналіз реальних бойових операцій, метод кейс-стаді, військово-стратегічні ігри, моделювання сценаріїв та вирішення проблемних завдань, що вимагають обґрунтованого вибору оптимальних дій в умовах обмеженого часу та ресурсів.

Роль педагога в цьому процесі полягає не лише в наданні інформаційного контенту, але й у стимулюванні розвитку аналітично-критичного мислення, здатності до адаптації до швидкоплинних змін оперативно-тактичної обстановки. Педагогічні знання дозволяють адаптувати навчальний процес до реалій бойових дій. Це включає в себе як теоретичну підготовку, так і практичні заняття на полігоні, спрямовані на підготовку курсантів до роботи з новітніми технологіями та складними системами, що постійно еволюціонують.

В умовах постійних трансформацій глобального середовища, зокрема технологічної революції та змін у військових доктринах, надзвичайно важливо враховувати соціокультурні чинники, що впливають на мотивацію та ефективність навчального процесу.

Педагогічні знання дозволяють глибше розуміти потреби курсантів та коректно адаптувати навчальний процес до їхніх індивідуальних здібностей.

Для ефективного формування військово-технічної компетентності курсантів науково-педагогічні працівники військових закладів вищої освіти повинні володіти ключовими педагогічними знаннями з:

- загальної педагогіки, зокрема теорії навчання (дидактики), військової педагогіки;

- педагогіки вищої освіти, зокрема методик викладання фахових дисциплін, що передбачає знання методів репродуктивного й творчого активного навчання, технологій дистанційного та змішаного навчання, розуміння компетентнісного, інтегрованого, системного, акмеологічного та інших підходів тощо;

- психолого-педагогічних основ навчання курсантів, а саме: вікової та професійної психології, основ методології наукових досліджень.

Педагогічні знання відіграють ключову роль у процесі професійної підготовки курсантів, забезпечуючи:

- розробку дидактично обґрунтованого освітнього контенту (робочих програм, силабусів, курсів лекцій тощо). Педагогічна компетентність фахівців у галузі військової освіти забезпечує можливість проектування освітнього контенту, який має враховувати когнітивні особливості, освітні потреби та потенціал курсантів, відповідають актуальним вимогам до роботи з військовою технікою. Застосування педагогічних принципів сприяє оптимізації вибору методів та форм навчання, що забезпечують ефективне засвоєння навчального матеріалу;

- створення сприятливого мотиваційно-навчального середовища. Професійно компетентні викладачі повинні створювати навчальну атмосферу, що стимулює пізнавальну активність курсантів та їхнє прагнення до особистісного та професійного зростання. Використання науково обґрунтованих методів мотивації сприяє розвитку пізнавального інтересу та формуванню відповідального ставлення до навчання;

- розвиток особистісних якостей курсантів. Педагогічні знання є інструментом для розвитку у курсантів таких важливих професійних якостей, як дисциплінованість, відповідальність, автономність, критичне мислення та здатність до ефективної командної роботи.

Застосування педагогічних методів сприяє формуванню патріотичної свідомості та готовності до виконання конституційного обов'язку із захисту Батьківщини;

– формування навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності. Педагогічні знання є основою формування у курсантів навичок самоосвіти, необхідних для їхнього подальшого професійного розвитку та безперервного навчання.

Вищезазначені аспекти підкреслюють важливу роль педагогічних знань у процесі формування військово-технічної компетентності курсантів. Педагогічно обґрунтовані методи навчання сприяють глибокому розумінню курсантами принципів роботи військової техніки, мінімізуючи ймовірність помилок під час її експлуатації. Практичні заняття, організовані з використанням педагогічних принципів, дозволяють курсантам відпрацювати необхідні навички в умовах, максимально наближених до реальних, що знижує ризик помилок у бойових ситуаціях. Формування у курсантів відповідального ставлення до виконання службових обов'язків, що досягається завдяки педагогічним методам виховання, сприяє дотриманню правил експлуатації військової техніки.

Висновки. Отже, дослідження ролі педагогічних знань у формуванні військово-технічної компетентності курсантів має ключове значення для оптимізації навчального процесу, розвитку професіоналізму майбутніх офіцерів та адаптації військової освіти до вимог сучасного бойового середовища. Викладачі військових закладів вищої освіти повинні володіти комплексом педагогічних знань, що включає загальну педагогіку, методику викладання, психологію, військову дидактику та сучасні освітні технології. Це забезпечить ефективне формування військово-технічної компетентності курсантів, необхідної для їхньої подальшої служби.

Для досягнення високого рівня військово-технічної компетентності курсантів ефективними є такі педагогічні методи та технології: проблемне навчання, проєктна діяльність, симуляційне навчання, використання інформаційних технологій тощо.

Педагогічні знання дозволяють розвивати у курсантів навички швидкого аналізу ситуації та прийняття рішень, що є критично важливим для ефективного використання військової техніки в бойових умовах. Формування здатності до командної роботи сприяє злагодженому використанню техніки в бою, а розвиток навичок самостійного навчання

та адаптації до нових технологій забезпечує ефективність використання військової техніки, що постійно вдосконалюється.

Педагогічні методи, спрямовані на розвиток критичного мислення та творчих здібностей, сприяють генеруванню інноваційних рішень у військовій сфері. Формування навичок науково-дослідної роботи дозволяє курсантам брати активну участь у розробці та впровадженні новітніх військових технологій. Створення сприятливого навчального середовища, що стимулює пізнавальну активність, сприяє прагненню до пошуку нових знань та розробки інноваційних рішень

Перспективи подальших наукових розвідок у цій галузі полягають у:

- розробці новітніх методик викладання військово-технічних дисциплін, що враховують індивідуальні когнітивні особливості курсантів;
- впровадженні адаптивних технологій навчання, зокрема індивідуалізованих програм на основі штучного інтелекту;
- дослідженні ефективності використання віртуальної та доповненої реальності у підготовці військових фахівців;
- розробці інтерактивних платформ і симуляторів для відпрацювання навичок роботи з військовою технікою;
- розвитку міждисциплінарних підходів до військової освіти;
- вивченні впливу когнітивних наук і нейропсихології на підвищення ефективності військової освіти;
- розробці систем оцінювання рівня військово-технічної компетентності курсантів;
- вивченні ролі стресостійкості у військово-технічній підготовці та розробці методик її підвищення;
- аналізі мотиваційних чинників, що впливають на засвоєння технічних знань курсантами.

ЛІТЕРАТУРА

- Чистякова, І., Драга, І. (2020). Підготовка військовослужбовців у закладах вищої освіти України. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2(96), 196–205. <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.02/196-205>
- (Chystiakova, I., & Draha, I. (2020) Preparation of servicemen in higher education institutions of Ukraine. *Educational Sciences: Theory, History, and Innovative Technologies*, 2(96), 196–205.
- Ананьїн В. О., Пучков О. О., Уваркіна О. В. (2019). Актуальні проблеми військової освіти в умовах політичного сьогодення. *Вісник соціально-політичних наук*. 3(43). С. 163-169. URL: <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/198126> (Ananiin, V. O., Puchkov, O. O., & Uvarkina, O. V. (2019). Actual problems of military education

in the context of the political present. *Bulletin of Social and Political Sciences*, 3(43), 163-169.

- Зельницький А. М. (2023). Основи розроблення та імплементації політики гарантування якості вищої військової освіти в Україні. *Військова освіта*, 2(48). URL: <http://znp-vo.nuou.org.ua/article/view/270738> (Zelnytskyi, A. M. (2023)). Fundamentals of the development and implementation of the quality assurance policy of higher military education in Ukraine. *Military Education*, 2(48).
- Клименко, І. С., Деснова, І. С., Карачинський, О. А. (2024). Роль військової психології у формуванні психологічної готовності військовослужбовців до виконання завдань. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: Психологія, 2(2024). <https://doi.org/10.32782/2709-3093/2024.2/17> (Klymenko, I. S., Desnova, I. S., & Karachynskyi, O. A. (2024)). The role of military psychology in the formation of psychological readiness of servicemen to perform tasks. *Scientific Notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Psychology*, 2(2024).
- Данілін, О. (2023). Адаптація військовослужбовців до умов війни: досвід США та нові виклики для України. Проблеми екстремальної та кризової психології, 1(5), 18-31. http://dcpn.nuczu.edu.ua/images/2023-1/2023_1_2.pdf (Danilin, O. (2023)). Adaptation of servicemen to war conditions: US experience and new challenges for Ukraine. *Problems of Extreme and Crisis Psychology*, 1(5), 18-31).

SUMMARY

Kornosenko Oksana, Danisko Oksana. The role of pedagogical knowledge in the formation of military-technical competence of cadets

This article examines the role of pedagogical knowledge in the formation of cadets' military-technical competence, a crucial aspect of their professional training. In the context of modern military conflicts characterized by high technological intensity, there is a growing need not only for the physical training of military personnel but also for the development of their technical knowledge and analytical skills. An analysis of scientific research has demonstrated the necessity for a comprehensive approach to the formation of military-technical competence, which involves the integration of technical training, psycho-pedagogical aspects, and adaptation to modern military realities. The purpose of this article is to substantiate the role of pedagogical knowledge in the formation of cadets' military-technical competence by analyzing contemporary methodological approaches to military education, identifying effective pedagogical methods and teaching technologies that contribute to the development of future officers' technical knowledge, practical skills, and analytical thinking. The study employed an analysis and synthesis of scientific literature, a comparative analysis of teaching methods, surveys of cadets and instructors, and pedagogical observation. The research findings revealed that pedagogical knowledge enables instructors to effectively implement active learning methods, blended learning technologies, and develop curricula that meet the current requirements of military education. The application of pedagogical knowledge contributes to the formation of cadets' military-technical competence, enhances motivation, develops critical thinking, promotes the ability for independent learning, and facilitates adaptation to changes in the operational and tactical environment. The integration of pedagogical methods into the educational process optimizes the knowledge transfer process and creates a conducive learning environment, thereby fostering cadets' professional development and strengthening the country's defense capabilities.

Key words: pedagogical knowledge, pedagogical education, military-technical competence, cadets of military higher education institutions